

SEMBLANÇA DE JOAN GARRIGA i MANICH

per Joan Cuscó i Aymamí

“L’art, com la professió, és un depuratiu”
(Papini)

A l’hora quieta de la tarda vernal, encetem conversa i Joan Garriga enfila amb escreix les vivències que l’han configurat al decurs de la vida.

Durant la conversa, juga amb la pipa entre els seus gràcils dits. De ben antuvi sap captar l’atenció per la forma suau i càlida com parla. Flexiona la veu i sap matisar-la degudament per mantenir l’interés. I, a fé que ho asoleig a bastament.

Comença per dir que va nèixer a Sabadell l’any 1902, al pis del damunt de la Farmàcia “Benessat” de la Plaça Major, número cinc. (El temps ha canviat nom i número, ensems que la mateixa configuració d’aquella plaça que hom recorda molt llunyament i ho refresca amb les velles fotografies que ja són història).

Els seus avantpassats, per part del seu pare, foren homes representatius a la ciutat, començant pel fundador Mossèn Felip Benessat, qui fou farmacèutic i químic. Era persona molt prestigiada al qui la ciutat dedicà un carrer. El bon patrici i bon poeta, Manuel Ribot i Serra, va escriure una exemplar biografia d’aquest home virtuós, ensems que lúcida científic.

— Li devem invents i aplicacions de tipus industrials -afegeig- Joan Garriga.

El continuador, també farmacèutic, ho fou Francesc Benessat, catedràtic d’Institut i també professor de ciències naturals al col·legi dels Escolapis.

— Em sembla que, fins i tot, fou Diputat per Sabadell -explica-, i home dels classificats com enciclopedistes. I, finalment, el meu pare a qui els clients li deien Don Paco (Francisco Garriga Benessat), home culte, honorat professional i, fins i tot les més de les vegades conseller familiar.

Parla del seu pare amb un record tendre i afectiu.

— Morí jove -diu-, afectat de tuberculosi als 56 anys, en moments en que tal malaltia feia estralls i en els quals la medicina tenia pocs camins a seguir. L’opinió més corrent era més aviat pessimista i completament convençuda del seu caràcter hereditari.

Aquesta circumstància influí en el comportament dels seus familiars vers ell. El controlaven, el vigilaven pel fet essencial de la seva malaltia en potència. Ell constituïa la gran preocupació familiar. A més, posaven bona cura que no perdés cap curs, i fins i tot, quan a les hores de joc en el pati del col·legi, havien disposat que les passés passejant amb el “Padre”.

— Tot això ho recordo com si fos ara -diu-. Aquesta situació em creà un estat de rebel·lió dins meu que, tan bon punt sortia al carrer me les donava a jugar a pilota, i fins alguna vegada m’atrevia llogar una bicicleta fent “estricades” per les carreteres de Matadepera o de Castellar...

Els moments d’aquesta hora plàcida contrasten amb aquells dies d’evasió de l’adolescent. Pren un petit glop de café, i continua:

— Va arribar l’hora de l’alliberament. Vaig acabar el batxillerat i tenia de fer l’ingrés a l’Universitat de Barcelona. El meu oncle, l’arquitecte Manich, m’alliçonava, i haig de dir que havia sentit la vocació de fer la carrera d’Arquitectura, però per contra els de casa em pressionaven per continuar la tradició professional i familiar. Aquesta tradició és la que guanyà...

Buida la pipa i la deixa sobre el cendrer. El canari refila, omplint la pau-sa.

— No recordo quan ni per qui, vareig entaular intensa amistat amb Salvat Papasseit a la llibreria que ell regia a les Galeries Laietanes, i a l’entorn d’aquest gran home tan autènticament honest, es creava un veritable cénacle, on vaig comviure la companyia de pintors i escriptors del moment.

Per altra part, la personalitat -i bonhomia- del senyor Dalmau, que tenia unes Galeries d’Art al carrer de la Canuda, em descobriren un nou món.

“Com és lògic, el resultat universitari em fou pessim. Vareig créixer en vivències davant el moviment artístic, però pel contrari fou un any de completa absència a la Facultat de Farmàcia. El curs fou una total desfeta... Com que anava molt flux de diners i una autèntica fam de comprar llibres m’adelerava, vaig resoldre el problema venent a estudiants de l’Escola d’Arquitectura, làmines que a hores extraordinàries dibuixava, extraient-les dels fascicles de “Lineal”... Això em proporcionà un bon ajut econòmic... Aleshores, també col·laboraba al “Diari de Sabadell”, ja anteriorment a quan la direcció de Joan Oliver, i durant aquest, amb crítica d’Art.

“En aquell temps va nèixer l'amistat íntima amb dos sabadellencs als que els dies jutgarien, crec jo, amb encert: Armand Obiols i Miquel Carreras. Amb el primer sortíem diàriament de Sabadell amb el tren de l'estació del Nord que passava a les 7 del matí i arribava a les 8 a Barcelona. Com que l'entrada a classes de la Universitat era passada les 9, la primera visita per part meua i la única per part d'ell, era la de pendre lloc en un entressol d'un cafè del carrer de Sant Pau, a on sobre una taula de marbre esteniem tota la paperassa. Un parell de dies a la setmana feiem la primera visita a la llibreria del senyor Palau del mateix carrer, on recollíem els llibres que ens guardava provinents dels aparadors de llibreries franceses que, per causa del sol, descoloria les cobertes i els donava meitat de preu...

En la tasa de cafè hi resta l'últim glop, fred. La conversa, però, és càlida.

— Cafè i tabac ens alimentava. A mi, fins l'hora d'anar a classe i a l'Obiols fins al migdia, quan l'anava jo a buscar. Aleshores ambdós col·laboràvem, emprant pseudònims, a la Veu de Catalunya, La Publicitat i La Nau. Miquel Carreras ens acompanyava de tant en tant i ens sentenciava amb la seva gran agudesia. En Costa Deu, redactor en cap de La Veu de Catalunya, ens empenyia a col·laboracions i ens ajudà veritablement.

Torna a agafar la pipa, que havia ja netejat, i, entre els dits, la fa jugar amb els gests de les mans.

— Tot això -continua- va acabar-se una vegada vareig complir amb els estudis universitaris. El contacte diari amb l'Obiols i en Carreras continuà a Sabadell fins i tan l'exili a França del primer i l'accidentada mort del segon. Aquestes circumstàncies trencaren aquell lligam tant fort que havia contribuït a formar uns caràcters, ensems el desenvolupament d'unes activitats i uns ideals que emplenaren la nostra delerosa vida.

Es fa una nova pausa... La tarda adquireig la tonalitat de la capvesprada. Tot és tant o més quiet que abans. Una pau que assossega l'esperit... El canari torna a refilar.

Em mostra la casa, en la que hi ha el segell de l'home culte, amant dels llibres, de la música, de les arts... El seu estudi, el seu lloc de treball, un “altre racó” a on es recull a llegir, a escriure, adelerat per les coses que es van succeïnt... I, segurament, pensant en projectes, en coses noves, sentint inquietuds que l'omplen.

Sortim al jardí. Des de l'any 1940 viu a Bellaterra. Fou arran d'una prescripció-consell mèdic després d'una greu malaltia que el va recloure, en el Sanatori de Puig d'Olena, a Sant Quirze de Safaja, on va conviure, entre altres malalts, amb Màrius Torres, aquell excel·lent poeta, veritable promesa malauradament traspasat als 32 anys... Fou una estança perllongada que recorda entranyablement i que deixà sols en el seu esperit.

Del fullatge es despren la llum matisada del capvespre. La tarda es va fonent amb dolçesa. Sota l'arcada de la casa, hi figura uns versos de Josep Carné, que diuen:

Déu nos do la casa blanca
i el darrera soleiat,
dos rosers a la finestra
que l'amor hi sia estat.

Cal fer esment que en el decurs de les seves activitats artístiques emprà pseudònims com: Flac, Joan David i David Schwartz (aquest últim arran d'unes col·laboracions que feu a una revista alemanya sobre art). Explica que emprava els pseudònims a fi d'ofegar les opinions que es tenia i que maldaven en valoritzar les personalitats literàries o artístiques, de les activitats científiques i professionals.

A més de les col·laboracions de què ja hem fet esment abans, féu dibuixos i articles a la revista Garba (1920-22). La revista Paraules (1922-23). Almanac de les Arts (1924-5). Diari de Sabadell (des de 1924). Anuari Sabadellenc (1927-30). La Nova Revista Ruta (1941-45). Alba, i etc.

Com a pintor, solament ha exposat una vegada, concorrent amb una tela a l'oli en una exposició col·lectiva.

Ha estat conferenciant, i entre els seus estudis més extensos, figura: “Notes per un estudi pictòric de les Belles Arts de Sabadell”, en el butlletí del Museu de la Ciutat del març de 1944.

L'any 1975, l'Editorial Joventut, edità el seu “Joan Vila Cinca”, imprès curosament per Sallent Germans de Sabadell.

Com cosa anecdòtica cal dir que el primer número de la revista Garba, que va nèixer l'1 de desembre de 1920, ell dibuixà el títol i la portada. Creà també la revista independent “Paraules”, mensual d'Arts i de Literatura, que sortí a les darreries de 1922, i durà fins el maig de 1923. Era diària, redactada, corregida i pagada pel propi Joan Garriga.

De ben jove sentí la inquietud literària, puix ja als 12 anys, conjuntament amb els companys de curs de batxillerat a les Escoles Pies, imprimiren una revista titulada “Art Jove”, en la qual hi col·laboraven els seus companys: Enric Bagué, Pere Bedós, Enric Oliver i Ramon Arqué Brujas. La revista la imprimia a la Farmàcia del seu pare.

— Aquella revista -diu-, vareig imprimir-la aprofitant la propietat que tenia per la reproducció, una pasta que varem compondre a base de Talc i Glicerina, i que partint de l'original escrit i dibuixat amb tinta grassa feia possible treure de 10 a 15 còpies acceptables.

L'any 1926 va obtenir la Llicenciatura de Farmàcia a la Universitat de Barcelona. La seva dedicació a l'activitat específica d'analista ha resumit fins el dia d'avui el seu afer. Ara, doncs, als 76 anys, encara està a la tasca quotidiana, sense defallir. Recordo una de les frases, en acomiadar-me:

— Pare de família de sis fills i avi de 24 nets, em sento encara amb l'esperit jove i estimo, com cal, les conquestes que honestament viuen en generacions ben posteriorment a la meua.

Aquesta dita no és pas una cloenda, àdhuc ni una fita. Ell està en el camí...

QUESTIONARI

- Si us fos possible compondre un "elixir de vida", amb quins "ingredients" el farieu?
- Aigua clara de l'alt Pirineu, vi d'Alella o Priorat, mel i uns polsets de canyella i vainilla.
- Sense "mouren's del hipotètic laboratori", digueu: ¿amb quines qualitats i cantitats es pot fer l'home quasi perfecte?
- Amb un 70 % d'Humilitat.
20 % d'Honestedat.
5 % d'Intel·ligència i
5 % de Força.
- Pesimista? Optimista?
- En el fons, un gran optimista, portes enfora puc semblar pessimista per tal com la major part de les vegades em domina una certa afeció a fer com d'"advocat del diable".
- De sempre?
- De tota la vida.
- Vos, que heu tingut una joventut inquieta, si fos possible retornar als joventívols anys, serieu tal volta un jove progre?
- No ho crec, valoro la meva joventut precisament perquè damunt de tot em domina l'humanisme, que és tant com dir: preocupació pels problemes humans i inquietud pels problemes metafísics: Déu, l'ànima i el més enllà.
- Citeu, si us plau, tres autors literaris, tres compositors, tres pintors i tres escultors, pels que sentiu més predilecció.
- Per aquest mateix ordre, doncs, Ramon Rucabado, Lopez Picó i Carles Riba; Bach, Brams i Mozart; Sunyer, Fortuny i Vayreda; Clarà, Llimona i Manolo Hugué.
- Per quina vocació us sentiu més inclinat: la literatura o la pintura?
- Ambdues són igualment vàlides per mi.
- En aquests dos vessants ¿us veieu influenciat per algun autor determinat?
- En ço que fa referència a pintura, pels Impressionistes, i en quan a literatura, principalment per Chesterton.
- Avui, que es fa tanta política ¿quina creieu que seria la millor?
- La millor, no ho dubteu, és la que fassi factible els preceptes descrits en les Encíclics Rerum Novarum i Populorum Progressio.
- Què penseu de la frase de "qualsevol temps passat ha estat millor"?
- Penso que ni millor ni pitjor, tota vegada que tots els temps posseeixen una joventut, una maduresa i una senectut amb idèntiques aspiracions i lleis regulables.
- Doneu una opinió profètica del demà.
- Crec en un retorn i comprensió a les formes de viure dels primers cristians, que al cap i a la fi, foren els primers progressistes conscients de la Història.
- Com a cloenda: feu-vos l'autoretrat, Joan Garriga.
- Fons romàntic aureolat d'una certa timidesa que a vegades m'allunya de mi mateix; amb tot, però, proveït de tots els defectes de la major part de la gent. Cal afegir allò de que: "Home de molts oficis, pobre segur".
- (Tot un autoretrat, però sense marc...).

PERFIL

(És digne d'incloure'l en la galeria iconogràfica de retrats de Ramon Casas).
Hom pot emplaçar-lo a la generació del modernisme català.

Curós.

Prim i primmirat.

Viatger de mons: geogràfics, intel·lectuals, artístics, i, àdhuc siderals.

Loquaç i àgil de paraules i d'idees.

Emptra cisellades cites.

De vida plena i densa.

Polifacètic.

Els anys, més que de plom, li són de cotó hidròfil.

Analista de fórmules i formes.

Ell està de retorn de tot, però li agrada encetar camíns.

Barba esponerosa que acarona amb els seus gràcils dits.

Camina lent, amb aire de galan madur en l'escenari del seu món...